

Ο λόγος της συμμετοχής μου στη διαδικασία της παρουσίασης της εργασίας του Τάσου Παπά με θέμα **Μιχαήλ Παπαγεωργίου ο Σιατιστεύς: Ο λόγιος δάσκαλος του 18^{ου} αιώνα και το συγγραφικό του έργο**, μια διαδικασία που απαιτεί επιστήμονες με ειδικές γνώσεις, τις οποίες, ως γνωστόν, δεν έχω, είναι απλός κι ανθρώπινος: Αφενός ο Τάσος υπήρξε μαθητής μου στο Γενικό Λύκειο Σιάτιστας και πρόσφατα με τίμησε με την προσφορά του εντύπου της εργασίας του ζητώντας διακριτικά την άποψή μου γι' αυτήν και αφετέρου εδώ και χρόνια είχα τη μεγάλη εμπειρία της συμμετοχής μου στην έκδοση του έργου του Φίλιππου Ζυγούρη **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής** και εκεί «γνώρισα» τον Μιχαήλ Παπαγεωργίου.

Το θέμα λοιπόν της εργασίας μού ήταν γνώριμο και επί πλέον είχε και τη «σπίθα» να δω πώς ένας κατά πολύ νεότερός μου Σιατιστινός και ειδικός αυτός στο θέμα «Μιχαήλ Παπαγεωργίου» αντιμετώπισε την προσφορά του λόγιου παιδαγωγού και ποιά καινούργια στοιχεία έφερε στο φως της δημοσιότητας η έρευνά του.

Διάβασα την εργασία με ενδιαφέρον και φροντίδα και τώρα μοιράζομαι μαζί σας τα συμπεράσματά μου:

Ο Τάσος πολύ εύστοχα δηλώνει στη σελίδα 134 :

Με την παρούσα εργασία καταβλήθηκε προσπάθεια αναψηλάφησης της ζωής και αποτίμησης του συγγραφικού έργου του λόγιου δασκάλου Μιχαήλ Παπαγεωργίου, ο οποίος παράλληλα υπήρξε ρήτορας με εξαιρετική δεινότητα, συστηματικός ερευνητής, μεταφραστής λατινικών έργων, επιμελητής σημαντικών εκδόσεων, συνθέτης ηρωελεγειακών επών και Ιάμβων εν είδει αφιέρωσης σε εκδόσεις άλλων συγγραφέων.

Και πράγματι με φροντίδα ταξινόμησε σε υποσύνολα όσα από τα έργα του λόγιου ΜΠ εντόπισε, τα μελέτησε προσθέτοντας στις πληροφορίες που υπήρχαν και συμπεράσματα δικής του έρευνας αλλά και την προσωπική του αξιολόγηση για το έργο του λόγιου. Π.χ. αναφερόμενος στο «γλωσσικό ζήτημα» που απασχολούσε τους διανοητές της εποχής του Μ.Π. σημειώνει στη σελίδα 30:

Ο Μ.Π. προτίμησε να χρησιμοποιεί την «απλή ελληνική», αφού έτσι θα μπορούσε να επικοινωνήσει με το κοινό στο οποίο στόχευε, δηλαδή την πλατιά λαϊκή βάση, η οποία είτε αγνοούσε ανάγνωση και γραφή είτε ερχόταν πρώτη φορά σε επαφή με τη γερμανική γλώσσα. Στα έργα, όμως, που προλόγισε, προβάλλει ως αρχαιογνώστης και εξαιρετικός χειριστής της αρχαίας γλώσσας, αλλά δεν θα πρέπει να ξεχνούμε ότι απευθύνεται σε ειδικό-εγγράμματο κοινό. Στα επιγράμματα ή ηρωελεγεία, τέλος, που βρίσκουμε σε έργα άλλων η χρήση της αρχαίας γλώσσας δε θα πρέπει να μας ξενίζει, καθότι ήταν επιβεβλημένη. Στη σελίδα 69 αναφερόμενος στο συνολικό έργο του Μ.Π. γράφει:

Όπως προκύπτει, από τα στοιχεία που έχουμε για το σύνολο του έργου του, έγραφε με διττό σκοπό: Από τη μια για να καλύψει τις ανάγκες των ομογενών κι από την άλλη για να ανταλλάξει ιδέες με τους κύκλους των διανοούμενων της εποχής του και μάλιστα σε πολλά και ξεχωριστά επιστημονικά πεδία, κάτι που αυξάνει ακόμα παραπάνω την αξία των έργων του αλλά και φωτίζει την προσωπικότητά του.

και στη σελίδα 73 αναφερόμενος στο βιβλίο του Μ.Π. **Γερμανικό Αλφαβητάριο** σημειώνει:

Η καινοτομία του Γερμανικού Αλφαβηταρίου συνίστατο στο ότι δεν χρειαζόταν η καθοδήγηση δασκάλου, μιας και ήταν κατάλληλο για αυτόνομη μελέτη, αποδεικνύοντας ότι ο Μιχαήλ Παπαγεωργίου εμπιστεύτηκε την αξία της μεθόδου της αυτοδιδασκαλίας, που μόλις έξι χρόνια πριν (1762) εκθείαζε ο Jean-Jacque Rousseau στο μνημειώδες έργο του Αιμίλιος ή Περί αγωγής.

Στο Β΄ κεφάλαιο του Β΄ Μέρους της εργασίας με τίτλο **Το συγγραφικό έργο του Μιχαήλ Παπαγεωργίου** παραθέτει με πλήρεις βιβλιογραφικές πληροφορίες τα «εκδοθέντα» και «ανέκδοτα» έργα του Μ.Π. αλλά και σχολιάζει τις εκδόσεις τους ο ίδιος ή παραθέτοντας δημοσιεύματα άλλων ερευνητών.

Θα ήθελα εδώ να σημειώσω την επιστημονική φροντίδα του Τάσου να παραθέσει σωστά ταξινομημένες και σχολιασμένες όλες τις γνωστές εκδόσεις και επανεκδόσεις των έργων του λόγιου που μελέτησε.

«Ταυτόχρονα όμως θα σημειώσω εδώ μια παράλειψη: Δεν αναφέρει το έργο του Μ.Π. που ο Φ.Ζυγούρης μνημονεύει στη σελίδα 248 του βιβλίου του **Ιστορικά σημειώματα...** με παράθεση μάλιστα της εισαγωγικής σελίδας, που έχει ως εξής:

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ

*Χάριν των μαθησομένων νέων τας
πρώτας αρχάς και την ανάγνωσιν των
ιερών ημών Γραμμάτων μεθοδι-
κώς συνετέθη μεν*

παρά ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

του Σιατιστέως

*Ετυπόθη δε δι' εξόδων και δαπάναις
του εντιμοτάτου Άρχοντος των Κοτα-
κίων κυρίου ΡΑΔΟΥΛΑ ΧΑΤΖΗ ΒΟΥΛΗ*

του εκ της πόλεως ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Εν ΒΙΕΝΝΗ της Αουστρίας

παρά τω Λεοπόλδω Καλιβόδα, τω της

Ακαδημίας τυπογράφω

εν έτει 1766.

Θα εκφράσω επίσης εδώ την ελπίδα ο Τάσος, τώρα που είναι σοφότερος από την ενασχόληση του με το συνολικό έργο του ΜΠ, να μας χαρίσει και τη μελέτη - αξιολόγηση του λανθάνοντος **Μικρού Αλφαβηταρίου** που πιθανόν να είναι αυτό το ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ».

Αυτά έγγραφα τέλη Ιουλίου του 2015 ύστερα από τη μελέτη του εντύπου της εργασίας του, ...αλλά... ο Τάσος με πρόλαβε! Πριν ακόμα δημοσιεύσω τις εντυπώσεις μου από το βιβλίο του Τάσου Παπά, ο Τάσος το παρουσίασε στο κοινό της Σιάτιστας στις 23/8/2015 και εκεί μας επιφύλαξε την έκπληξη: είχε έρθει σε επαφή με την κ. Θεολογία Ζωγράφου, δισεγγονή του Φ. Ζυγούρη, κάτοχο του ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ. Η κ. Θ. Ζωγράφου του παραχώρησε ψηφιακό αντίγραφο και ο Τάσος μας υποσχέθηκε επιστημονική αντιμετώπιση του αξιόλογου ευρήματος!

Στη σελίδα 93 αρχίζει μια πολύ ενδιαφέρουσα παράγραφος της εργασίας του Τάσου, της οποίας το περιεχόμενο αναφέρεται στην εκ μέρους του Μ.Π. **επιμέλεια και τον προλογισμό εκδόσεων άλλων συγγραφέων.**

Αναφέρεται σε μια δραστηριότητα του ΜΠ που μέχρι σήμερα δεν έχει φωτιστεί αρκετά. Και αυτό αποτελεί σημαντική παράλειψη. Τα κείμενα αυτά είναι θησαυρός ιδεών, αποκαλύπτουν κοινωνική ευαισθησία, πρακτική αντίληψη της ζωής, αγάπη για τον άνθρωπο, για το γένος. Είναι πεδίο λαμπρό για τον μελετητή και του έργου του Μ.Π. αλλά και της κοινωνικής αντίληψης όλων των παροίκων μας στην Μεσευρώπη.

Στο Γ' κεφάλαιο του Β' Μέρους της εργασίας ο Τάσος δηλώνει *«προκειμένου να μπορέσει ο αναγνώστης να διαμορφώσει αντιπροσωπευτικότερη εικόνα για το περιεχόμενο των έργων του ΜΠ, θα αναδείξουμε στο κεφάλαιο αυτό λεπτομέρειες από έργα του, που αφορούν στη δομή και στο περιεχόμενο, παραθέτοντας αυτούσιες εκφράσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτά»* και σε 30 περίπου σελίδες ασχολείται με τρία από τα έργα του ΜΠ: το **Μεγάλο Αλφαβητάριο**, τον **Πρόχειρον και ευπόριστον διδάσκαλον των πρωτοπείρων ρωμελιτών της Γερμανικής γλώσσης** και τον **Οικιακό και πρόχειρο διδάσκαλο των αρχαρίων της Ελληνικής Γλώσσης.**

Δίνει πολλά παραδείγματα του περιεχομένου τους αλλά και διατυπώνει ενδιαφέροντα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτό.

Π.χ. Από τη σελίδα 121 αντιγράφουμε :

«Το Ε' Κεφάλαιον <του βιβλίου **Οικιακός και πρόχειρος διδάσκαλος των αρχαρίων της Ελληνικής Γλώσσης**> «περιέχει λήμματα που έχουν σχέση με το σχολείο και εν γένει με την εκπαίδευση και τιτλοφορείται ως «περί τῆς Σχολῆς, καί των ἐν αὐτῇ». Το συγκεκριμένο κεφάλαιο αποτελεί μια καλή πηγή πληροφόρησης για πρόσωπα, πράγματα και πρακτικές που αφορούν στην εκπαίδευση. Αρχικά αναφέρονται τα ονόματα τα οποία συνήθιζαν να χρησιμοποιούν για τα σχολεία της μέσης ή ανώτερης βαθμίδας, όπως *Σχολή, Φροντιστήριον, Διδασκαλεῖον, Γυμνάσιον, Παιδαγωγεῖον, Ακαδημία.* Στη συνέχεια αναφέρονται λήμματα σχετικά με τους διδάσκοντες και τους διδασκόμενους και γενικά εμπλεκόμενα με το

σχολείο πρόσωπα, όπως διδάσκαλος, καθηγητής, παιδευτής, παιδαγωγός (λήμματα τα οποία ερμηνεύονται όλα ως «ὁ διδάσκαλος»), μαθητής, μαθήτρια, γυμνασίαρχος, κορυκαῖος (=κατάσκοπος, ἐκεῖνος ὁποῦ παρατηρεῖ κανένα πρᾶγμα καί τό δείχνει εἰς ἄλλους), ἐπιστάτης, ἐπόπτης κλπ. Βέβαια, ἔμμεσα ἀντλούμε πληροφορίες γιά τόν τρόπο διδασκαλίας, καθὼς ἡ καθέδρα (=ὁ θρόνος, ὁ ἄμβωνας), ἡ ἔδρα, ὁ θῶκος ἢ ὁ θράνος (=τό θρονί, τό μικρόν σκαμνί ὁποῦ πατοῦμεν εἰς αὐτό καθεζόμενοι εἰς τό ὑποπόδιον) παραπέμπουν στο αὐταρχικό στυλ διδασκαλίας καί τίς δασκαλοκεντρικές ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἀπόψή μας αὐτή ἐνισχύεται, ὅταν παρακάτω βλέπουμε λήμματα, ὅπως: ἡ βακτηρία (=τό ραβδί, ἡ πάλιτζα), ἡ ράβδος, ἡ ραπίς (=ἡ βέργα) καί ἡ νάρθηξ (=τό κατασκευασμένον στρογγύλον σανίδι, μέ τό ὅποῖον δέρνουσι τούς μαθητάς) καί που μας θυμίζουν, εὐτυχῶς,(ξε)περασμένες μεθόδους διδασκαλίας».

Με τήν ἐργασία σου καί οἱ συντοπίτες σου, Τάσο, θά γνωρίσουν καλύτερα τόν ΜΠ καί ἐσύ ὑπῆρέτησες ἐπιτυχῶς τῆ φιλοδοξία σου– δηλώνεται σton πρόλογο τῆς δουλειᾶς σου στή σελίδα 9- *να καταστήσεις γνωστότερη τῆ σημασία τοῦ ἔργου τοῦ, ὄχι μόνο στήν ἐπιστημονική κοινότητα ἀλλά καί στους συντοπίτες σου Σιατιστινοῦς.*

Βέβαια οἱ συντοπίτες σου διαχρονικά τιμοῦν τόν ΜΠ, κι ας μὴ εἶναι αὐτό τόσο «ορατό» σε πρῶτο ἐπίπεδο, αὐτή ἐξ ἄλλου ἦταν καί ἡ ἀρχική μας διαφορὰ ἀπόψεων, ὅταν συναντηθήκαμε καί συζητήσαμε γιά τῆ δουλειά σου. Ὑπάρχει στή Σιάτιστα δρόμος μέ τό ὄνομά τοῦ, δημοσιεύσεις στήν τοπική ἐφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, ἡμερολόγιο τοῦ siatistanews.gr καί τοῦ Δήμου Σιάτιστας, ραδιοφωνικές παρουσιάσεις, διαλέξεις.

Τώρα ἦρθε ἡ σειρά σου νά τόν ἀντιμετωπίσεις σφαιρικά, μέ τίς ἀπαιτήσεις μίας μεταπτυχιακῆς ἐργασίας, νά ἐντοπίσεις νέες ἀξιόλογες πληροφορίες γιά τό ἔργο τοῦ καί νά τό παρουσιάσεις τελικά καί στο πανεπιστημιακό κατεστημένο.

Ἡ δουλειά σου αὐτή, Τάσο, γιά μας ἦταν ἕνας ἀκόμα λόγος νά καμαρώνουμε τῆ Σιάτιστα καί τούς μαθητές μας.

Ἡ δασκάλα σου
Ρηνούλα Ζωγράφου

Υ.Γ. Θά ἦταν ἀληθινά παράλειψη, ἀν δέν τόνοιζα καί τήν ἄλλη ἐξαιρετική ἱκανότητα τοῦ Τάσου: ἔχει «στήσει» καλαίσθητα καί «φιλικά σton ἀναγνώστη» τό ἐντυπο βιβλίο μόνος τοῦ, ἀφοῦ καί εἶναι ἀριστος γνώστης τῶν νέων τεχνολογιῶν, ἀλλά καί ἔχει ἐμφυτῆ τήν σχετική αἰσθητική.